

aneb Půvab starých pohlednic

...zastavme se, alespoň na chvíli, u toho malého kousku papíru zvaného pohlednice, ať pocítíme dotek starých časů, lidskou touhu po dokonalosti, dobu, která mohla rodit vynálezy.

Pohlednice (Postkarte) se zrodila v čase velkých změn, aby zachytila hmotnost své doby.

POHLEDNICE JAKO SVĚDCTVÍ DOBY

Do jejího povrchu se vtiskly i slavné vynálezy, chvíle, u kterých byl člověk poprvé. Dýchá na nás dědictvím několika pokolení a jako poselství krásy a kvality je protkána nostalgií rakousko-uherského mocnářství, času, který ještě neznal výrazy jako sarajevský atentát, světová válka, samostatnost a okupace...

I přes svoji pozdější černobílou zajímavost, ale i všednost a běžný barevný ofset dnešních dnů již nikdy nedosáhne své dokonalosti z časů „belle époque“. Ty nejlepší chvíle totiž pohlednice prožila..., než nám zabili Ferdinanda.

Stačila zachytit celý svět, i dnes neexistující místa.

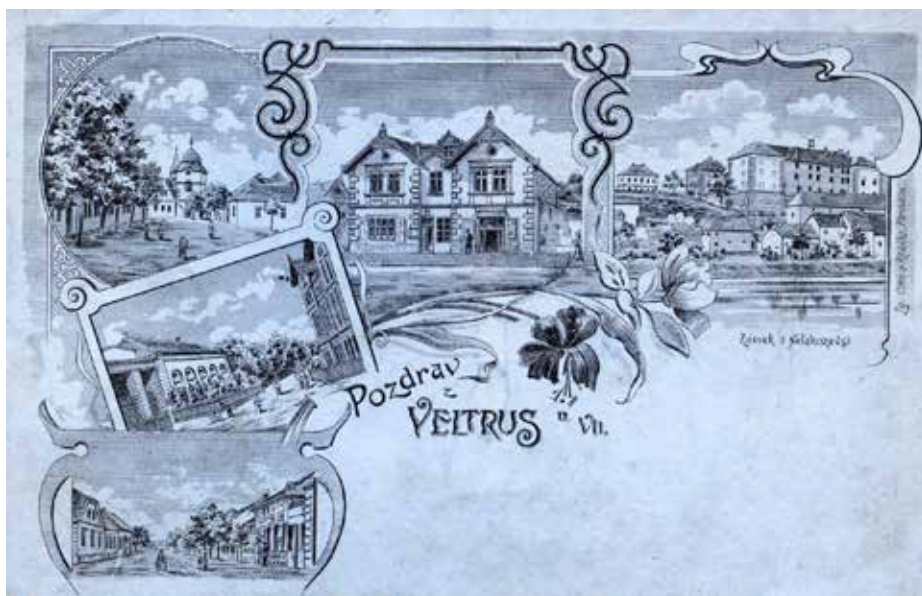
Stala se pro nás svědkem urbanistických a architektonických změn krajiny, řek, památek a měst.

Dala nám nahlédnout do mezilidských vztahů a díky odvěké touze po komunikaci nasála do sebe miliony životů, jejich pocity, úsměv, pláč i úctu jednoho k druhému a také „sny“, někdy tajně ukryté pod lehce „odlepitelnou“ známku našeho milovaného císaře Františka Josefa.

Podala nám svědectví o všem, co obklopovalo společnost své doby.

Díky vynálezům, vydavatelům a tiskařům nám zůstala, až do dnešních dnů, jako dědictví „nesmrtelnosti“ starých časů.

Je už jen na nás, objevit kouzlo starých pohlednic i jejich hodnotu a poslat to dávné poselství historie zase dál...

LITOGRAFICKÁ POHLEDNICE KOLEM 1899 S POZDĚJŠÍ PACÁKOVOU VILOU

POHLEDNICE Z ROKU 1899 S PŮVODNÍ PODOBOU KOSTELA NAROZENÍ SV. JANA KŘTITELE

VÝVOJ MATERIÁLŮ, FORMÁTŮ, TISKAŘSKÝCH TECHNIK

Ale než to všechno objevily předchozí generace, padlo na oltář této „vědy“ asi slušně hektarů lesa, protože pohlednice jsou hlavně papírové.

Některé však byly vyrobeny také s pomocí částí dřeva, plastu, kovu, skleněné drtě, textilu, zlaté a stříbrné folie i lidských či umělých vlasů v případě portrétů dívek a žen.

Vzhledově, tedy graficky a tematicky upravené, byly pohlednice plastické, reliéfní, s gramofonovým nosičem, např. se zvukem zvířat, mechanicky pohyblivé, prostorové, skládací, s otvory na prsty a jako různá leporela.

Zvláštní kapitolou jsou tzv. pohlednice „proti světlu“, které při přiložení ke světelnému zdroji částečně a někdy i úplně měnily svůj vzhled.

A nesmíme zapomenout, že v pohlednicích se zrcadlí kompletní vývoj tiskařské techniky od litografie, světlotisku, knihtisku až po fotografii i ofset a digitál.

OSLOVENÍ, KTERÁ SE DNES JIŽ NENOSÍ

Kromě půvabu přední strany je pozoruhodná i zadní, rubová strana pohlednic. Jedná se o zajímavé oslovení a adresy, které nám dnes dokumentují tehdejší kulturu slova.

Často jsou to texty o lásce, přátelství či různé pozdravy z výletů, z nichž na člověka dýchá úžasná archaická čeština, jako například oslovení před adresou:

Spanilomyslné slečně, slečně Josefince Poncové, dceři mlynáře a majitele domu

Jeho vysokoblahorodí, Slovutný pán, pan PhDr. Josef Nový, c. k. vládní rada a veleza-sloužilý ředitel českého gymnázia

Velectěná paní Marie Sedláčková, choť kontrolora elektrických drah

Vážený pán, p. Robert Horáček, technický adjunkt cukrovaru, ku laskavému odevzdání Slečně Marušce Bílkové

Ctěná slečna Mařenka Deutschová, ve stánku sodovky na hlavní cestě v městském sadě v Praze, Království Česká

Velevážená paní pa „Kytička“ Friedrichová, choť knížecího správce

POHLEDNICE Z PŘELOMU TISÍCELÍ S KOUZELNÝM TEXTEM

SVĚTLITISKOVÁ POHLEDNICE Z ROKU 1903

POHLEDNICE NÁKLADEM JANA HILMERY Z VELTRUS Z ROKU 1906 S ČÍNSKOU BAŽANTNICÍ

A kapitolou o sobě samé jsou pohlednice zasílané komorníkovi hraběte Chotka, Josefu Němečkovi.

Nejprve **Ctěný pán komorník**, později **Velečtělý pán, komorník hraběte Chotka ve Veltrusích (!) na státní dráze** a konečně **Blahorodý pan**, jak jej oslovoval jeho pán. Vřelá oslovení patřila i kočímu Arnošta Chotka, **Milému Domorádovi**. Jemu posílal hrabě Chotek pozdravy mimochodem i na frontu první světové války, a to česky! A když už jsme na veltruském zámku, nelze nepřipomenout i oslovení ženy zámeckého kočího, a to: **Vážená paní Filomena Domorádová, choť kočího v zámku ve Veltrusích u Prahy (nad Vltavou)**.

VZKAZY POD ZNÁMKOU

Téměř nádech dobrodružství a tajemna mají také texty pod známkami, o kterých věděl jen odesílatel a adresát. Zde jsou některé z nich:

Ve čtvrtek ve 1/4 9 pod nádražím. Můžete? Líbí Pepek.

Miluji Vás upřímně z lásky věrné. Posílám mnoho hubiček.

3 pusy, 100 pus, 500 pus, 100000 pus, máš jich dost? Já Ti pošlu ještě.

Stýská se mi po Tobě, je mi tak smutno, tak hrozně smutno.

SBĚRATELŮM PATŘÍ DÍK

Nebýt dnes jen hrstky sběratelů veltruských pohlednic, nedochovala by se nám atmosféra již zaniklé Čínské bažantnice, zahradnické úpravy čestného dvora, oranžerie a domku zahradníka, mlýnské i hotelové podoby Červeného mlýna ani jeden zajímavý detail na hlavní zámecké budově, když hrabě Arnošt Chotek kolem roku 1918 uvažoval o rehabilitaci původní barokní podoby zámku. Ta byla nakonec realizována až před rokem 2000, ale to je již jiná historie pohlednic, papírků, které měnily svět. O ní zase v dalším dílu.

Text a fotografie pohlednic:
Kamil Kristen Brzák-THERESIAE RTM

RUČNĚ KOLOROVANÁ POHLEDNICE Z 1906 S VILOU FERDINANDIOVÝCH, ŠKOLOU A KLÁŠTEREM

ZADNÍ STRANA POHLEDNICE OD HRABĚTE ARNOŠTA CHOTKA SVĚMU KOMORNÍKOVÍ

KOUZELNÉ OSLOVENÍ NA ZADNÍ STRANĚ POHLEDNICE Z ROKU 1899, A POHLED DOŠEL!

„Pozdrav z Veltrus“

ANEB PŮVAB
STARÝCH POHLEDNIC

2. díl

HISTORIE POHLEDNIC

začíná tak trochu nepřímo již v rozvíjejícím se obchodním duchu **barokní doby**, v době grafických ozdobných obchodních lístků a vizitek, na které se mohlo dopsat jméno nebo celý text. Pozdější „otevřené pozdravné lístky“ z roku 1777 neměly úspěchu, neboť vadilo, že jej mohl kdokoliv přechíst!

Konec osmnáctého století nám zanechal mimořádný vynález v podobě kamenotisku neboli litografie, techniku, kterou byly tištěny první a do dnešních časů nejnepohodlnější pohlednice. Z jedné tiskové desky vzešlo pouze asi 400 reprodukcí.

Devatenácté století přineslo v roce 1840 první soukromou pohlednici, která byla poslána poštou s první poštovní známkou na světě. V tom má prsty stará dobrá Anglie.

V roce 1850 vznikly první fotografické snímky Prahy, aby si fotografie na svoji pohlednicovou nadvládu počkala ještě nějaký ten čas, do období tatíčka Masaryka a časů následujících.

V 60. letech se přidala stereofotografie, která se obtiskla na přelomu století i na pohlednice. A první 3D bylo na světě!

V těchto časech se zrodil i světlotisk, od 2. poloviny 90. let používaný k výrobě pohlednic. Z důvodu pomalého tisku a malé životnosti tiskové formy, asi 1.000 výtisků, byl využit na malé náklady.

Některé pohlednice byly ručně kolorovány štětcem nebo stříkáním pomocí šablon pro jednotlivé barvy.

A DALŠÍ ZAJÍMAVÁ HISTORIE V DATECH:

1869

– zavedení korespondenčního lístku (1. října) do poštovního provozu (Rakousko-Uhersko) výrobní státní monopol s předtisknou známkou!

Do roku 1869 musely být všechny

POHLEDNICE Z ROKU 1906 SE ZÁMKEM, PARKOVOU ARCHITEKTUROU A HAJNÝM

PLNOBAREVNÁ POHLEDNICE ZÁMKU SE SLUŽEBNICTVEM KOLEM ROKU 1908

POHLEDNICE ZÁMKU A PARKU Z ROKU 1916 – RUČNĚ KOLOROVANÝ SVĚTLTIK

POHLEDNICE KOLEM ROKU 1908 S MĚSTSKOU I ZÁMECKOU ARCHITEKTUROU, RUČNĚ KOLOROVÁNO

POHLEDNICE KOLEM ROKU 1918 S LEŠENÍM U NOVÉHO VZORKU BAROKNÍ NADOKENNÍ ŘÍMSY

ZAHRADNÍ ÚPRAVA ČESTNÉHO DVORA ZÁMKU VELTRUSY NA POHLEDNICI KOLEM ROKU 1918

zásilkou pečlivě uzavřeny a utajeny před veřejností v zalepené obálce, dokonce i s pečeti!

Obálka, dopis a známka stála v průměru 18-20 krejcarů. Korespondenční lístek, žluté barvy o rozměrech 120x80 mm jen 2 krejcar!

Za první 3 měsíce se prodalo téměř 3 miliony lístků!

V Anglii za první den 575 000 lístků, za rok 1870 75 milionů, v roce 1889 cca 235 milionů!

V Německu v týdnu od 9. do 16. 8. 1900 přes 100 milionů!

1870

– první obrázkový přitisk na korespondenční lístek a počátek vývoje pohlednice (Evropa)

Tiskař A. Schwartz z Oldenburgu na něj přetiskl 16. 7. 1870 obrázek z prusko-francouzské války, který následně odeslal.

Lístek se dochoval a je považován za první pohlednici.

1870-1

– povoleno odesílat korespondenční lístek z Rakouska-Uherska do zahraničí

1871

– povoleno připojit k německému názvu CORRESPONDENZ-KARTE i název v jiném jazyce (například česky: KORESPONDENČNÍ LÍSTEK)

1872

– povoleno vyrábět korespondenční lístek soukromě s možností reklamních přitisků (Evropa)

1873

– první pohlednice na našem území (malý obrázek Sněžky vytištěný na německých korespondenčních lístcích byl odeslán 23. 6. 1873)

1885

– povoleno vyrábět pohlednice soukromě (předtím jen pošty a továrny na zvláštní povolení)

Ve světě celkem 1. miliarda pohlednic!

před 1890

– v Čechách byla vydána první pohlednice. První výskyt fotografických pohlednic byl po roce 1880, ve výrobě převládala po roce 1920.

1890

– vynalezen hlubotisk. Ve výrobě pohlednic byl hlubotisk používán před 1. světovou válkou. Rozšířen byl až ve 30. letech.

Konec 90. let 19. století – použití knihtisku ve výrobě pohlednic (vynalezen již v 15. století). Použití autotypie ve výrobě pohlednic (tříbarevná, později čtyřbarevná)

ná, převážně pro reprodukci uměleckých a žánrových děl)

Kolem 1900

– vyráběny hudební pohlednice (přizpůsobené válečkům hracích strojků)

Od 1896

– tzv. „Zlatý věk pohlednic“, cca do počátku 1. světové války (už v roce 1896 jich prošlo světem asi 2,5 miliardy)

V létě roku 1898 bylo posláno ze Sněžky skoro 140.000 ks pohlednic

Do 1906

– éra pohlednic s tzv. „dlouhou adresou“ (přední strana s obrázkem a prostorem pro text, zadní strana jen adresa)

Od 1906

– éra pohlednic s tzv. „krátkou adresou“ (přední strana obrázek – zadní strana adresa i text). Ve Velké Británii již od roku 1902.

Kolem 1915

– tisk pohlednic tzv. bromografií

Po 1920

– po nejstarších pohlednicích vyráběných nejčastěji technikou litografie, světlotisku, autotypie a knihtisku, počíná převládat pohlednice fotografická, v pozdějších časech ofsetová i digitální.

Text a fotografie pohlednic:
Kamil Kristen Brzák-THERESIAE RTM

DEVÍTIKÉNKOVÁ POHLEDNICE Z DVACÁTÝCH LET 20. STOLETÍ, RUČNĚ KOLOROVÁNO

FOTOGRAFICKÁ POHLEDNICE Z TŘICÁTÝCH LET 20. STOLETÍ

←
PODPISY SOVĚTSKÝCH VOJÁKŮ NA POHLEDNICI Z VELTRUSY 10. 5. 1945

22.2. - 31.3.
2021

Sbírka knih

SBÍRKA KNIH
PRO DOBROU VĚC

sbirkaknih@dgkralupy.eu

VYBĚROVÁ MÍSTA

- Městská knihovna Kralupy
- Dvořákovo gymnázium

pořádají studenti DG

Čtveřice z kvarty kralupského gymnázia se rozhodla pojmout svou dobrovolnickou činnost v programu DofE nezvykle akčně. Bylo jim líto, že přečtené knížky se často válí nečinně na policích a nežijí dál. Uspořádali tedy sbírku knížek, na kterou v dubnu plynule naváže jejich opětovný prodej (za ceny nízké, mnohdy symbolické). Zpřísněná opatření si vynutila improvizaci – knížky tak bude možné rezervovat na webu a vyzvednout na dohodnutém místě. Pokud máte chuť nějakou knihou přispět, můžete ji donést do **kralupské knihovny** nebo do **Zahradnictví Jelínek**.

Případné dotazy studenti zodpoví na adrese
sbirkaknih@dgkralupy.eu.